

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ДИСТАНЦІЙНО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

FEATURES OF ADAPTATION OF EDUCATIONAL PROGRAMS FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS LEARNING DISTANCELY IN MARTIAL ARTS CONDITIONS

Дане дослідження висвітлює аспекти адаптації освітніх програм для здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно в умовах повномасштабної агресії в Україні. Вивчаються трансформації навчальних планів, організаційні стратегії, психологічна та педагогічна підтримка, а також впровадження дистанційних елементів у навчальний процес. Огляд актуальних українських та міжнародних досліджень свідчить про те, що під час війни адаптація освітніх програм для здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно, потребує всебічної організації навчального процесу. Це включає використання гнучких методів оцінювання, а також інтеграцію міжкультурних тренінгів і психологічної підтримки, педагогічну допомогу, а також застосування цифрових платформ для гарантії доступу до навчальних ресурсів і практичних складових. Виявилося, що основними проблемами залишаються складна адаптація практичних занять, інтеграція психологічної й академічної підтримки, забезпечення гнучких методів оцінювання та створення ефективних механізмів для дистанційного навчання. Досвід закладів вищої освіти України переконливо свідчить, що гібридні освітні моделі, які успішно поєднують традиційні аудиторні заняття з віддаленими формами навчання, демонструють значну ефективність. Невід'ємними складовими таких інтегрованих підходів є міжкультурні тренінги та кваліфікована психолого-педагогічна підтримка. Зважаючи на це, було розроблено низку рекомендацій щодо імплементації адаптованих навчальних програм для здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно, що є особливо актуальним в сучасних кризових обставинах.

Ключові слова: адаптація освітніх програм, здобувачі вищої освіти, воєнний стан, дистанційне навчання, психолого-педагогічна підтримка, міжкультурна інтеграція, професійний розвиток, професійна підготовка майбутніх педагогів, вища школа.

This study highlights aspects of adapting educational programs for higher education students studying remotely in conditions of full-scale aggression in Ukraine. The transformations of curricula, organizational strategies, psychological and pedagogical support, as well as the introduction of distance elements into the educational process are studied. A review of current Ukrainian and international research indicates that during wartime, the adaptation of educational programs for higher education students studying remotely requires a comprehensive organization of the educational process. This includes the use of flexible assessment methods, as well as the integration of intercultural training and psychological support, pedagogical assistance, as well as the use of digital platforms to guarantee access to educational resources and practical components. It turned out that the main problems remain the complex adaptation of practical classes, the integration of psychological and academic support, the provision of flexible assessment methods, and the creation of effective mechanisms for distance learning. The experience of higher education institutions in Ukraine convincingly demonstrates that hybrid educational models that successfully combine traditional classroom classes with remote forms of learning demonstrate significant effectiveness. Integral components of such integrated approaches are intercultural training and qualified psychological and pedagogical support. In view of this, a number of recommendations have been developed for the implementation of adapted curricula for higher education students studying remotely, which is especially relevant in the current crisis circumstances.

Key words: adaptation of educational programs, higher education students, martial law, distance learning, psychological and pedagogical support, intercultural integration, professional development, professional training of future teachers, higher education.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/93.1.36>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Веремчук А.П.,

orcid.org/0000-0002-3458-9584

канд. пед. наук,

доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету

Матисік С.І.,

orcid.org/0000-0002-2251-4948

асистент кафедри загальної гігієни з екологією

Державного некомерційного товариства «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Воєнний стан в Україні створив нові виклики для системи вищої освіти, особливо для здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно та прагнуть успішного професійного розвитку. Серед проблем, які потребують вирішення, – забезпечення безперервності навчання, інтеграція здобувачів у навчальний процес, психолого-педагогічна підтримка та адаптація освітніх програм до умов кризового середовища розвитку вищої школи. Актуальність проблеми зумовлена необхідністю забезпечення якісної освіти міжнародного зразка та підтримки студентів у складних соціально-політичних умовах.

Здобувачі вищої освіти, які навчаються дистанційно, часто стикаються з бар'єрами у вигляді

психологічних та організаційних труднощів. В умовах конфлікту наявні перешкоди стають особливо відчутними, загострюючись через загальну нестабільність, обмеження мобільності та значні загрози безпеці. Адаптація освітніх програм підготовки майбутніх педагогів передбачає не лише модифікацію навчальних планів, але й імплементацію гнучких систем оцінювання та формування комплексних механізмів підтримки здобувачів освіти. Актуальність цієї проблематики є беззаперечною як у теоретичному, так і в прикладному вимірі, оскільки вона безпосередньо впливає на якість фахової підготовки у вищій школі, репутацію освітніх установ та інноваційний розвиток освітніх технологій в контексті підготовки майбутніх педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Огляд сучасної наукової літератури охоплює праці Л. В. Асоян та О. Г. Тарасенка. Зокрема, наукова розвідка В. Т. Процка фокусується на аспектах навчання здобувачів вищої освіти в сучасних українських закладах вищої освіти (ЗВО) в умовах конфлікту. Автор наголошує на значущості всебічної підтримки та ефективної інтеграції студентів в освітній процес. Ю. П. Резніков вивчає особливості адаптації здобувачів вищої освіти медичного профілю. Особливу увагу дослідник приділяє ролі дистанційного навчання та психологічної допомоги, що є критично важливим для їхнього успішного освоєння навчальних програм та повноцінної соціальної інтеграції в поточних складних обставинах. Рачковський та ін. [10] досліджують сучасні методи викладання іноземних мов у дистанційному форматі та підкреслюють, що адаптація до викликів воєнного стану потребує застосування інноваційних педагогічних технологій, гнучких форм оцінювання та інтеграції онлайн-ресурсів у навчальний процес вищої школи. Тихоновський О. В. [11] розглядає загальні аспекти адаптації здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно, відзначаючи бар'єри у професійному розвитку та пропонуючи системні підходи для їх подолання. Babushko S., Solovei M., Solovei L. демонструють ефективні стратегії полегшення адаптації здобувачів освіти до нових форматів освітньої діяльності у вищій школі, включаючи підтримку з боку університету, цільові тренінги та використання онлайн-платформ для інтеграції студентів у навчальний процес, що дозволить досягнути більш ефективної підготовки майбутніх педагогів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеними залишаються питання комплексної адаптації навчальних програм, поєднання психологічної та академічної підтримки, а також створення ефективних механізмів дистанційного навчання у вищій школі у воєнний час.

Метою статті – систематизувати наукові підходи до адаптації освітніх програм для здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно та розробити практичні рекомендації щодо їх впровадження в умовах воєнного стану для забезпечення якісної професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Воєнні негаразди чинять потужний тиск на вищі навчальні заклади, унеможливаючи звичний освітній плин, вимагаючи трансформації робочих процесів та породжуючи унікальні труднощі із забезпеченням матеріально-технічної бази. У період бойових дій ВНЗ постають перед низкою загроз, які підривають їхню базову функцію. Серед першочергових питань — гарантування захищеності студентів, професорсько-викладацького складу та персоналу. Університетській адміністрації доводиться

робити складний вибір: чи продовжувати аудиторні заняття, чи повністю переходити на віддалений формат, чи ж тимчасово призупинити роботу [9, с. 152].

У таблиці 1 наведено порівняльний огляд доступності ресурсів у звичайних та воєнних умовах (табл. 1).

Іншою вагомою перешкодою є масова міграція тих, хто навчається, та тих, хто навчає. В регіонах активних зіткнень значна частина населення змушена вирушати в інші місця, що неминуче розриває траєкторії як здобуття освіти, так і професійної реалізації. Така внутрішня міграція спричиняє розриви в академічному процесі: студентам буває скрутно інтегруватися в навчальний процес у нових, незвичному середовищі, а професорам може бути складно відновити свою діяльність у нових осередках. Переміщення академічного контингенту несе загрозу ерозії накопиченого інституційного досвіду та знань, що послаблює загальну потужність наукової спільноти [1].

Період воєнного стану чинить свій тиск також на фінансове становище як організацій, так і приватних осіб. Університети та коледжі, ймовірно, зіткнуться зі зменшенням фінансування, скороченням бюджетних асигнувань та меншою кількістю студентів, що безпосередньо позначиться на їхній здатності забезпечувати зарплати персоналу, підтримувати інфраструктуру та надавати життєво необхідні послуги. Студенти, зокрема ті, чиї домівки постраждали від бойових дій, можуть втратити джерела фінансової допомоги, що суттєво ускладнює покриття витрат на освіту та супутні потреби, часто унеможливаючи подальший професійний розвиток [10].

В умовах воєнного конфлікту освітній процес у вищій школі зазнає кардинальних змін, зумовлених нагальною потребою оперативного пристосування до оновлених реалій трансляції та опанування знань. Визначальною трансформацією постало впровадження дистанційного формату навчання, що витіснив традиційні аудиторні заняття. Попри те, що цей підхід забезпечує безперервність навчальної діяльності навіть в обставинах безпосередньої загрози життю, одночасно він породжує комплекс серйозних викликів. Насамперед нестійкий доступ до глобальної мережі Інтернет та дефіцит належного технічного забезпечення серед значної частки здобувачів освіти та педагогічних працівників зумовлюють істотний диспаритет у можливостях набуття якісної освіти.

Заклади вищої освіти також переживають зміни у своїй діяльності. Викладачам та іншим працівникам доводиться виконувати додаткові обов'язки, такими як надання психологічної підтримки студентам, які зазнали впливу бойових дій. Вступні кампанії, а також системи атестації і випуску можуть зазнати затримок або змін через несприятливі

Порівняльна характеристика доступності навчальних ресурсів у звичайних умовах та в умовах воєнного часу

Ресурси	Звичайні умови	Умови воєнного стану	Адаптаційні стратегії
Доступ до Інтернету	Надійний, високошвидкісний інтернет у широкому доступі	Ненадійний, повільний або відсутній доступ до інтернету в зонах конфлікту	Використання асинхронного навчання, записів лекцій, оптимізація контенту для низької швидкості інтернету
Бібліотечні ресурси	Повний доступ до фізичних та цифрових колекцій	Обмежений або відсутній доступ через пошкодження або обмеження пересування	Активне освоєння відкритих електронних матеріалів та залучення міжнародних онлайн-бібліотек і цифрових архівів
Лабораторне обладнання	Повністю функціональне та доступне для досліджень і викладання	Пошкоджене або недоступне, обмежене віртуальними симуляціями	Ефективне застосування віртуальних (або цифрових) лабораторій, інтерактивних симуляторів та різноманітних альтернативних практичних завдань
Навчальні матеріали	Повні та регулярно оновлюються	Застарілі, втрачені або знищені матеріали, покладання на імпровізацію	Цифровізація матеріалів, використання онлайн-курсів і відкритих освітніх платформ
Доступність викладачів	Викладачі з повною зайнятістю, спеціалісти для всіх навчальних курсів	Зменшена доступність, викладачі можуть бути переміщені або перевантажені	Запровадження асинхронних консультацій, використання форумів, електронної пошти та месенджерів
Часові пояси	Відсутність проблем із синхронізацією занять	Суттєва різниця в часі для студентів за кордоном, потреба в асинхронному доступі	Гнучкий графік навчання, надання записів занять, можливість індивідуального проходження курсів
Академічна мобільність	Планова, обмежена програмами обміну	Масова вимушена мобільність, навчання з-за кордону	Визнання результатів навчання за кордоном, інтеграція з програмами міжнародної освіти
Технічне забезпечення студентів	Стабільний доступ до пристроїв	Обмежений або нерівномірний доступ до техніки	Надання доступу до техніки, підтримка BYOD-підходу, оптимізація платформ для мобільних пристроїв
Електропостачання	Безперебійне	Перебої або відключення, що ускладнюють навчання	Використання офлайн-матеріалів, резервне живлення, можливість виконання завдань із відтермінуванням

Джерело – сформовано авторами

обставини, викликані війною. Окрім цього, взаємодія в межах освітньої установи та з зовнішніми партнерами може ускладнюватися, особливо якщо звичні канали спілкування були порушені через бойові дії [4].

Приведення освітніх програм професійної підготовки майбутніх педагогів у відповідність до викликів воєнного часу для закладів вищої освіти з особливими умовами вимагає всебічного та обдуманого підходу. Такі навчальні заклади, де часто навчаються студенти з особливими потребами (фізичні обмеження, спеціалізоване навчання чи інші чинники), стикаються з додатковими перешкодами під час адаптації до руйнівних і нерідко травматичних реалій війни [11]. Вищі навчальні заклади зі специфічними умовами нерідко концентрують у собі різноманітних студентів, серед яких є особи з інвалідністю, ті, хто потребує особливих підходів до навчання, або мають інші індивідуальні потреби. В умовах війни ці потреби можуть стати ще більш помітними, що змушує заклади вживати надзвичайних заходів, аби гарантувати,

що кожному студенту буде надана рівноцінна та належна освіта. Наприклад, студенти з обмеженою мобільністю можуть опинитися у критично складній ситуації через пошкодження будівель чи відсутність транспортного забезпечення. Студенти з труднощами у когнітивній чи емоційній сферах можуть переживати загострення своїх станів через стреси та травми, спричинені військовими діями [12, с. 125].

Перебудова навчальних планів у таких умовах потребує гнучкості та винахідливості для підтримки професійного розвитку учасників освітнього процесу. Освітнім закладам необхідно інтегрувати варіативні підходи до подачі навчального матеріалу, аби повноцінно враховувати індивідуальні освітні потреби здобувачів. Зокрема, платформи для дистанційного навчання мусять бути адаптовані та легкодоступні для осіб з вадами зору або слуху, що незмінно передбачає використання допоміжних технологій, таких як програми для озвучення екрана чи спеціалізовані сервіси субтитрування. Ба більше, терміни виконання курсових

робіт можуть бути переглянуті, щоб урахувати психологічні та емоційні втрати, які переживають як студенти, так і викладачі під час війни [2].

Заняття, що вимагають безпосереднього практичного опанування навичок і роботи з профільним устаткуванням, справляють чималі труднощі в умовах бойових дій. Такі етапи навчання критично важливі для студентів, які опановують такі сфери, як охорона здоров'я, технічні дисципліни чи природничі науки, адже теоретичних знань тут абсолютно недостатньо. У контексті підготовки майбутніх педагогів організація занять під час війни вимагає впровадження новаторських рішень, здатних урівноважити потребу у набутті практичного досвіду з тими обмеженнями, що їх диктує збройний конфлікт [13].

Однією з таких стратегій є активніше інтегрування віртуальних симуляцій та дистанційно керованих лабораторій. Хоча ці інструменти не спроможні повністю замінити маніпуляції з реальними речовинами та апаратурою, вони можуть слугувати цілком життєздатною заміною, коли очна присутність на заняттях унеможливлена. Освітні осередки також мають можливість формувати співпрацю з установами поза зонами бойових дій задля забезпечення віддаленого використання лабораторних потужностей або ж доступу до практичних майданчиків [4].

Там, де зберігається можливість проводити практичні заняття віч-на-віч, питання безпеки виходить на перший план. Установам необхідно створити умови, які б мінімізували ризик для здобувачів освіти та персоналу. Це може включати корекцію розкладу, переведення занять до більш захищених локацій або запровадження суворих протоколів безпеки. Крім того, може постати потреба у видозміні структури практичної підготовки, щоб сфокусуватися на найнеобхідніших умінь та інформації, забезпечуючи таким чином неперервність здобуття якісної освіти попри військові виклики [14, с. 93].

Неможливо переоцінити, як війна впливає на психологічний стан тих, хто навчається, та викладачів. Воєнні дії, вимушене переміщення та втрати можуть спричинити серйозні порушення ментального здоров'я, зокрема, тривожні розлади, депресивні стани та посттравматичний синдром (ПТСР). Отже, забезпечення комплексної психологічної підтримки та підтримка бойового духу є ключовими елементами адаптивної системи освіти в умовах воєнного стану [3, с. 162]. Збереження належного емоційно-психологічного клімату не менш суттєве і може бути забезпечене засобами, що варіюються. З одного боку, зрозуміле та логічне інформування від адміністрації навчального закладу здатне створити в студентів і викладачів відчуття обізнаності та відчуття, що їх підтримують, тим самим приглушуючи сумніви й побоювання. Нагородження за

невеликі досягнення, відзначення здобутків як тих, хто навчається, так і тих, хто викладає, а також організація простору для спілкування, навіть якщо воно відбувається дистанційно, – усе це працює на формування сприятливої та стійкої освітньої спільноти, забезпечує якість професійної підготовки.

Бойові дії на території України спричинили низку труднощів для університетів та інститутів, особливо для тих, що працюють у тісній спеціалізації чи опікуються менш захищеними категоріями студентства. Потреба оперативно переформувати навчальні плани відповідно до реалій воєнного стану викликала появу різношерстих інноваційних рішень, частина з яких зарекомендувала себе добре, тоді як інші виявили вагомі прогалини [15, с. 110].

Адаптація освітніх програм для здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно у воєнний час в Україні є багаторівневим і комплексним процесом, що включає зміни в структурі навчальних планів, організації навчального процесу та психолого-педагогічного супроводу. В рамках сучасних освітніх програм першочерговим завданням виступає гарантування неперервності освітньої діяльності. Цей аспект тісно корелює із запровадженням дистанційних складових. Завдяки віддаленим формам здобуття освіти, слухачі мають змогу продовжувати навчання навіть за умов обмеженої мобільності або у випадку неможливості особистої присутності на очних заняттях. З цією метою активно залучаються спеціалізовані електронні платформи, такі як Moodle, Google Classroom та Microsoft Teams. Зокрема, ДНТ «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького» окрім сервісу дистанційного навчання MISA використовує також, для онлайн навчання студентів-іноземних громадян, Zoom- платформу (для практичних занять) та YouTube (для лекцій). Вони не лише сприяють ефективній інтерактивній взаємодії між здобувачами освіти та педагогічним складом, а й надають постійний доступ до дидактичних матеріалів, практичних завдань та контрольних робіт у зручний для користувачів час.

Дистанційне навчання реалізується у двох ключових форматах: синхронному, що передбачає взаємодію в реальному часі через онлайн-заняття та відеоконференції, та асинхронному, який охоплює попередньо записані відеолекції та матеріали для індивідуального опрацювання. Така двовекторна модель надає значні переваги, зокрема дозволяє здобувачам освіти з різних часових поясів гнучко планувати та оптимізувати свою навчальну діяльність, що особливо важливо для формування навичок безперервного професійного розвитку.

Не менш важливим аспектом адаптації освітнього процесу є імплементація гнучких та диференційованих методів оцінювання. Вони мають враховувати індивідуальні обставини здобувачів

освіти. До таких альтернативних підходів належать електронне тестування, написання есеїв, виконання проєктних робіт та створення інтерактивних презентацій. Вони надають можливість оцінювати знання та уміння студентів без обмежень традиційних методів контролю. Гнучке оцінювання містить в собі адаптацію строків виконання завдань, можливість повторних спроб при тестуванні та індивідуальний підхід до здобувачів освіти, які опинилися у складних обставинах.

У процесі адаптації освітніх програм для здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно під час воєнного стану особливу увагу слід приділяти інтеграції інноваційних технологій, що забезпечують безперервність навчання та доступ до практичних компонентів. Зокрема, застосування інтерактивних платформ для симуляційних практик, віртуальних лабораторій і дистанційно керованого обладнання дозволяє підтримувати високий рівень професійної підготовки навіть за умов обмеженої присутності студентів у навчальних закладах. Особливого значення набуває розробка адаптованого навчально-методичного забезпечення, яка враховує лінгвістичні та соціокультурні особливості здобувачів освіти. Це є визначальним фактором для підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів.

У контексті адаптації освітніх програм для здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно в умовах військового стану суттєвим аспектом є інтеграція передових технологічних рішень. Вони покликані гарантувати безперервність освітнього процесу та забезпечення доступу до практично-орієнтованих компонентів навчання. Створюється мережа внутрішньої та зовнішньої підтримки, що охоплює наставництво, координацію викладачів, психологів і соціальних працівників, а також залучення партнерів для забезпечення доступу до ресурсів за межами зон бойових дій.

Міжкультурна інтеграція здобувачів вищої освіти є ще одним ключовим напрямом адаптації освітніх програм до нових умов професійного розвитку. Вона включає проведення міжкультурних тренінгів, вебінарів, інтерактивних занять з комунікативних навичок та соціокультурної адаптації. Такі заходи спрямовані на зменшення бар'єрів комунікації між студентами та підвищення рівня соціальної інтеграції у навчальному середовищі. Практика показує, що участь студентів у культурних та наукових заходах університету, в тому числі дистанційних, сприяє формуванню відчуття приналежності до академічної спільноти та зменшує ризик соціальної ізоляції [6].

Психолого-педагогічна підтримка є невід'ємною складовою адаптаційного процесу професійної підготовки майбутніх педагогів. Вона реалізується через організацію онлайн-консультацій

психологів, які допомагають студентам справлятися з емоційним стресом та тривогою, створення системи менторства, де викладачі та старші студенти надають підтримку і допомагають орієнтуватися у навчальному середовищі, а також регулярний моніторинг психологічного стану студентів для раннього виявлення кризових ситуацій. Досвід університетів України свідчить, що така підтримка не тільки покращує емоційний стан студентів, але й сприяє підвищенню їх навчальної ефективності та академічних досягнень, формуванню навичок безперервного професійного вдосконалення [7, с. 252].

Стратегії, які спрямовані на інтеграцію здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно, включають створення гнучких навчальних розкладів. Це дає змогу студіювати як у режимі синхронного, так і асинхронного навчання. Це також означає надання безперешкодного доступу до освітніх матеріалів, створення онлайн-бібліотек і інтерактивних навчальних платформ, а також допомогу в процесі адаптації. Підтримка студентів у отриманні соціальних адаптаційних програм є ключовим елементом цього процесу. Також важливо розробити ефективну систему комунікації між студентами та адміністрацією навчального закладу. Це сприятиме швидкому оновленню освітніх програм з урахуванням потреб здобувачів освіти.

На основі практичного досвіду можна стверджувати, що комбіновані навчальні моделі, які об'єднують традиційні та дистанційні формати, забезпечують стабільність освітнього процесу. Вони допомагають студентам ефективніше інтегруватися у навчальне середовище і підвищують їхню мотивацію до навчання. Інтеграція дистанційного навчання з психологічною та академічною підтримкою дозволяє університетам оперативно реагувати на зміни зовнішніх умов, забезпечувати високий рівень академічної мобільності та підтримувати якість освітнього процесу в вищій школі навіть в умовах воєнного стану.

Висновки. Дослідження показало, що адаптація освітніх програм для здобувачів вищої освіти, які навчаються дистанційно в умовах воєнного стану в Україні є багаторівневим процесом, що включає модифікацію навчальних планів, організаційних форм навчання, дистанційних компонентів та психолого-педагогічної підтримки. Впровадження гнучких форм оцінювання, міжкультурних тренінгів, онлайн-консультацій та системи менторства дозволяє забезпечити безперервність навчання у вищій школі, соціальну інтеграцію та психологічний комфорт студентів. Комбіновані моделі навчання, які поєднують очні та дистанційні формати, демонструють високу ефективність у збереженні академічної мобільності та якості професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах кризового середовища.

Невирішеними залишаються питання комплексної інтеграції практичних і лабораторних занять у дистанційний формат, а також створення системи підтримки здобувачів освіти з різними індивідуальними потребами. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці адаптованих навчальних моделей із врахуванням інклюзивності, новітніх технологій дистанційного навчання та міжкультурної взаємодії, а також у створенні системи моніторингу ефективності адаптаційних заходів у реальному часі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Асоян Л. В., Тарасенко О. Г., Процко В. Т. Особливості навчання іноземних студентів в Україні в умовах воєнного стану. // *Міжнародна науково-практична конференція Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського до 105-ї річниці від заснування університету, 17–18-жовтня 2023 року* (с. 139-142). Київ. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-355-5-36>
2. Березяк К., Накорчевська О., Василюєва О. Психологічні особливості адаптації студентів до навчання в умовах війни. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 10(15). С. 401–411. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10\(15\)-401-411](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10(15)-401-411)
3. Бурдун Н. М. Особливості впливу соціальних і психологічних чинників на формування розладів адаптації у студентів медичного коледжу. *Медична психологія*. 2017. Т. 13. № 1(49). С. 28–31.
4. Дідух І., Комар І., Петришин Р. Соціальна підтримка студентської молоді в Україні в умовах війни. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 11(17). С. 680–690. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-680-690](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-680-690)
5. Зінченко В., Квітко Н., Михайлова Л. Специфіка й особливості організації дистанційного навчання в умовах воєнного стану: виклики та стратегії подолання. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 1(35). С. 153–165. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-153-165](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-153-165)
6. Карпенко Є., Южека Р. Психологічні особливості процесу адаптації студентів до умов навчання у закладах вищої освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 2(48). С. 1425–1436. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-1425-1436](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-1425-1436)
7. Налісна С. М., Шейко Е. П. Психологічні особливості адаптації молоді до умов навчання в закладі освіти в умовах воєнного стану. *Матеріали XXXII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства»*. 2025. С. 252–254. <https://doi.org/10.32782/2079-5009.krnu25.10.13>
8. Невмержицька О., Ревть А. Особливості адаптації студентів-іноземців в українські заклади вищої освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 12(46). С. 657–665. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12\(46\)-657-665](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12(46)-657-665)
9. Резніков Ю. П. Особливості адаптації іноземних студентів-медиків до навчання під час війни в Україні. *Health & Education*. 2023. № 3. С. 152–156. <https://doi.org/10.32782/health-2023.3.25>
10. Сучасні методи викладання іноземних мов у дистанційному форматі: адаптація до викликів воєнного стану / за ред. О. Рачковський та ін. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 11(39). С. 681–688. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-10\(38\)-681-688](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-10(38)-681-688)
11. Тихоновський О. В. Адаптація студентів-іноземців до навчання в Україні. *Медична освіта*. 2015. № 1. С. 117–119. <https://doi.org/10.11603/me.v0i1.4186>
12. Харченко Н., Науменко Л. Особливості адаптації студентів до дистанційного навчання в умовах пандемії. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 65(1). С. 125–131. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-65-1-125-131>
13. Хоменко І., Шевчук Т., Панчук О. Гігієнічна оцінка змін провідних характеристик психофізіологічної адаптації сучасних студентів: тенденції та особливості за різних умов навчання. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 11(29). С. 745–757. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11\(29\)-745-757](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-745-757)
14. Babushko S., Solovei M., Solovei L. How to Smooth International University Students' Adaptation in Ukraine. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2022. Vol. 14(1). Pp. 93–114. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1/509>
15. Nechytailo L., Danyliv S., Kuras L. Особливості адаптації студентів-медиків першого курсу до навчального процесу в закладі вищої освіти. *Освітні обрії*. 2022. Т. 54. № 1. С. 110–113. <https://doi.org/10.15330/obrii.54.1.110-113>

Дата першого надходження статті до видання: 30.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026